

Sygn. akt I ACa 1218/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Stanek
Sędziowie:	SSA Hanna Rojewska SSA Joanna Walentkiewicz - Witkowska (spraw.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Olejniczak

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2013 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **E. D.**

przeciwko **Miastu Ł., Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...) i Prezydentowi Miasta Ł.**

o odszkodowanie

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 28 listopada 2011r. sygn. akt II C 1264/04

- zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1 a i 4 w ten sposób, że ponad zasądzoną w punkcie 1a kwotę 269.780,50 złotych zasądza do Skarbu Państwa-Wojewody (...) na rzecz E. D. kwotę 117.703,46 (sto siedemnaście tysięcy siedemset trzy złote czterdzieści sześć groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2010 roku,
- nie obciąża powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanego Skarbu Państwa –Wojewody (...) w postępowaniu odwoławczym.

Sygn. akt I ACa 1218/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 28 listopada 2011r. w sprawie z powództwa E. D. przeciwko Miastu Ł. oraz Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...) i Prezydentowi Miasta Ł. o odszkodowanie, Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz E. D.:

a) kwotę 269.780,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2011r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za zmniejszenie wartości nieruchomości;

b) kwotę 216.315 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 6 lipca 2004r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za utracone korzyści

oraz umorzył postępowanie w stosunku do Miasta Ł., a także w stosunku do Skarbu Państwa w zakresie kwoty 90.000 zł dochodzonej tytułem odszkodowania za przywrócenie stanu pierwotnego nieruchomości oraz w zakresie kwoty 160.842 zł tytułem odszkodowania za usunięte naniesienia i oddalił powództwo w pozostałym zakresie, jak również zasądził od powódki na rzecz:

a) Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 7.100,45 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

b) Miasta Ł. kwotę 17.804,78 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

i nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Łodzi:

a) od powódki z zasądzonych na jej rzecz roszczenia kwotę 100.914,74 zł;

b) od Skarbu Państwa - Wojewody (...) kwotę 1.996,85 zł tytułem części nieopłaconych kosztów sądowych, nie obciążając stron pozostałymi kosztami sądowymi.

Wyrokiem z dnia 11 czerwca 2012 roku Sąd Apelacyjny w Łodzi w sprawie I ACa 408/12 rozpoznając apelację powódki i Skarbu Państwa –Wojewody (...):

I. z apelacji powódki zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1a sentencji w ten tylko sposób, że ustalił początkową datę odsetek na dzień 1 stycznia 2010 roku w miejsce 1 stycznia 2011 roku oraz w punkcie 6a wyroku w ten tylko sposób, że obniżył obciążającą powódkę z tytułu nieopłaconych kosztów sądowych kwotę 100.914,74 złotych do kwoty 30.000 (trzydzieści tysięcy) złotych;

II. z apelacji strony pozwanej zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1b sentencji w ten sposób, że powództwo oddalił w tym zakresie;

III. oddalił apelację powódki i pozwanego Skarbu Państwa w pozostałej części;

IV. nie obciążył powódki obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa;

V. nie obciążył powódki obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym na rzecz Miasta Ł..

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 11 czerwca 2012 roku wywiodła powódka w zakresie punktu III, oddalającego apelację powódki co do kwoty 117.703,46 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2010 roku, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w powyższym zakresie i zasądzenie na rzecz powódki dalszej kwoty 117.703,46 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2010 roku ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i w punkcie III i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi. Wniosła także o zasądzenie kosztów procesu.

W złożonej skardze kasacyjnej powódka zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego – art. 361 § 2 k.c. poprzez jego błędne zastosowanie, a w konsekwencji przyjęcie, iż zwaloryzowane do kwoty 420.369,50 złotych odszkodowanie uzyskane przez powódkę na podstawie decyzji z dnia 26 kwietnia 1983 roku za wywłaszczenie nieruchomości podlega w całości odliczeniu od ustalonego odszkodowania tytułem zmniejszenia wartości nieruchomości, podczas gdy odszkodowanie uzyskane na mocy decyzji wywłaszczeniowej obejmuje kwoty

przyznane tytułem rekompensaty za utratę gruntu oraz dokonanych na nim naniesień, zaś wskutek wydania decyzji stwierdzającej nieważność decyzji wywłaszczeniowej powódce przywrócone zostało prawo własności nieruchomości gruntowej bez wcześniej znajdujących się tam naniesień .

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej powódka wskazała, że wskutek stwierdzenia nieważności decyzji wywłaszczeniowej stała się na powrót właścicielem nieruchomości gruntowej, przy czym nieruchomość ta została wcześniej zajęta na cele związane z urządzeniem ogrodów działkowych . Tym samym przywrócone prawo własności nie obejmowało naniesień , wymienionych w decyzji z dnia 26 kwietnia 1983 roku w postaci budynków gospodarczych oraz mieszkalnych. Brak było podstaw do odliczenia od kwoty ustalonej tytułem odszkodowania za zmniejszenie wartości nieruchomości wartości naniesień istniejących w dacie wywłaszczenia, a usuniętych po wydaniu decyzji wywłaszczeniowej. W realiach sprawy określenie szkody nastąpiło w oparciu o ustaloną wartość gruntu bez naniesień. Powódka wyliczyła przy tym, że zwaloryzowana kwota odszkodowania otrzymanego przez nią w związku z wywłaszczeniem wynosiła 420.369,50 złotych, z decyzji wywłaszczeniowej wynikało, że 28 % przyznanej kwoty obejmowało odszkodowania za utracone naniesienia na gruncie. Tym samym kwota 117.703,46 złotych nie powinna podlegać odliczeniu i winna być zasądzona na rzecz powódki.

Wyrokiem z dnia 21 sierpnia 2013, wydanym w sprawie II CSK 681/12 roku Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w punkcie III w części oddalającej apelację powódki, zaskarżającą wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi w zakresie oddalającym powództwo o zasądzenie od Skarbu Państwa Wojewody (...) kwoty 117.703,46 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2010 roku oraz w punkcie IV i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi , oddalił skargę kasacyjną powódki w pozostałej części i pozostawił Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy wskazał, że normatywną podstawą zastosowania kompensacji szkody z uzyskanymi przez poszkodowanego korzyściami jest art. 361 § 2 k.c. Celem tej konstrukcji jest zapewnienie funkcji kompensacyjnej odszkodowania i uniknięcie wzbogacenia poszkodowanego. W rozpoznawanej sprawie na skutek unicestwienia skutków prawno-rzeczowych decyzji wywłaszczeniowej dochodzone odszkodowanie pieniężne ma charakter uzupełniający, zmierzający do naprawienia całości uszczerbku doznanego przez poszkodowaną w wyniku zdarzenia sprawczego. Sąd Najwyższy odwołał się do trafności zarzutu naruszenia art 361 § 2 k.c., podniesionego w skardze kasacyjnej na skutek uwzględnienia w ramach compensatio lucri cum damno łącznej kwoty odszkodowania wywłaszczeniowego, które obejmowało obok gruntów także zabudowania, urządzenia, drzewostan. Naniesienia te zostały usunięte, stąd zwrot w tej części nie był możliwy i restytucja w pełnym zakresie nie nastąpiła . Odliczenie odszkodowania wywłaszczeniowego w pełnej kwocie nie znajdowało zatem uzasadnienia prawnego.

W zakresie podlegającym rozstrzygnięciu na obecnym etapie postępowania istotne okoliczności faktyczne, niesporne między stronami i przyjęte przez Sąd Apelacyjny za własne, uzupełnione o dodatkowe dane, wynikające z decyzji wywłaszczeniowej z dnia 26 kwietnia 1983 roku są następujące :

Na mocy decyzji Naczelnika Dzielnicy Ł. z 30 marca 1982r. orzeczono o wywłaszczeniu na rzecz Skarbu Państwa nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...) o powierzchni 37.039m². Nieruchomość była uregulowana w KW Nr (...) i stanowiła poprzednio współwłasność K. D. oraz B. D. we wspólności ustawowej.

Powódka jest następczynią prawną poprzednich właścicieli i właścicielką całej nieruchomości objętej księgą wieczystą (...), prowadzoną w Sądzie Rejonowym dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi.

W dniu 26 kwietnia 1983r. Naczelnik Dzielnicy Ł. wydał decyzję przyznającą E. D. odszkodowanie za wywłaszczoną nieruchomość wraz ze znajdującymi się na niej zabudowaniami. Świadczenie z tego tytułu wypłacono w wysokości 3.465.452 (starych) złotych. W decyzji o przyznaniu odszkodowania za wywłaszczoną nieruchomość wskazano, że wartość gruntu to kwota 2.963.120 st. złotych. Wyliczone odszkodowanie stanowiło kwotę 4.124.251 złotych, z tym że do wypłaty po odliczeniu podatku spadkowego, gruntowego i (...) przypadała kwota 3.465.452 złote. (kopia decyzji k- 7 akt II C 535/07)

Decyzją z dnia 14 maja 2002r. Wojewoda (...) stwierdził nieważność decyzji z dnia 30 marca 1982r. w przedmiocie wywłaszczenia nieruchomości, natomiast w dniu 15 grudnia 2003r. została wydana decyzja o stwierdzeniu nieważności decyzji z dnia 26 kwietnia 1983r., przyznającej odszkodowanie za wywłączoną nieruchomość.

Decyzją z dnia 1 czerwca 2005r. Minister Infrastruktury stwierdził, że decyzja Prezesa Urzędu Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast z dnia 31 lipca 2002r. oraz utrzymana nią w mocy decyzja Wojewody (...) z dnia 14 maja 2002r. - stwierdzająca nieważność decyzji wywłaszczeniowej z dnia 30 marca 1982r., zostały wydane z naruszeniem prawa procesowego, jednak nie uchylił ich, ponieważ w wyniku wznowienia postępowania mogłaby zapaść wyłącznie decyzja odpowiadająca treści decyzji dotychczasowej.

Przedmiotowa nieruchomość została oddana we władanie (...) Związku (...), które posiada ją do chwili obecnej. Na terenie nieruchomości istnieje (...) (...).

Wartość wywłaszczonej nieruchomości przy obecnym sposobie jej wykorzystania, według cen z końca 2009 roku odpowiada kwocie 690.150 złotych.

Wartość odszkodowania za wywłaszczenie, wypłaconego powódce w kwocie nominalnej 3.465.452 (starych) złotych wynosi obecnie po zwaloryzowaniu: według średniej wskaźników wzrostu przeciętnego wynagrodzenia oraz wzrostu cen towarów i usług 420.369,50 zł.

Decyzją z dnia 31 maja 2004r. Wojewoda (...) odmówił ustalenia odszkodowania za szkodę poniesioną na skutek wydania decyzji z 30 marca 1982r.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 17 marca 2008r., wydanym w sprawie II C 535/07, Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił powództwo Skarbu Państwa przeciwko E. D. o zasądzenie 349.545 zł tytułem zwrotu zwaloryzowanego odszkodowania wypłaconego za wywłączoną nieruchomość.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uwzględnił w części wytoczone powództwo, stwierdzając jego zasadność na podstawie art. 160 kpa w zw. z art. 417 k.c. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U Nr 162,poz.1692)- stanowiąca źródło szkody, doznanej przez powódkę w wyniku wywłaszczenia decyzją administracyjną Naczelnika Dzielnicy Ł. została wydana w dniu 30 marca 1982r., zaś jej nieważność została stwierdzona decyzją Wojewody (...) z dnia 14 maja 2002 r.

Przechodząc do kwestii oszacowania doznanej szkody Sąd Okręgowy uznał, że zasadniczym elementem szkody, którą poniosła powódka jest utrata prawa własności przedmiotowej nieruchomości i wynikające z niej konsekwencje. Następstwem decyzji wywłaszczeniowej było bowiem przekazanie wywłaszczonego gruntu na ogródki działkowe.

Rzeczywista strata w majątku powódki została jednak częściowo zrekompensowana poprzez wypłacone powódce odszkodowanie za wywłaszczenie. Świadczenie to zostało co prawda przyznane z innego tytułu - tzn. jako rekompensata za utratę prawa własności, jednakże ta podstawa świadczenia odpadła wraz ze zwrotem powódce prawa własności. Świadczenie stało się nienależne. Zatem nawet okoliczność, że nie podlega ono zwrotowi na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu nie oznacza, że nie wpływa ona na ocenę zasadności dochodzonej przez powódkę kwoty odszkodowania. W konsekwencji zasądzając odszkodowanie Sąd Okręgowy zmniejszył kwotę obejmującą wartość nieruchomości o 420. 369,50 złotych, odpowiadającą zwaloryzowanemu odszkodowaniu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Na obecnym etapie postępowania należy odwołać się wywodów zawartych w uzasadnieniu poprzednio wydanego przez Sąd Apelacyjny wyroku i stwierdzić, że zasada odpowiedzialności strony pozwanej w zakresie objętym treścią obecnego rozstrzygnięcia została przesądzona, podobnie jak i data początkowa biegu odsetek od zasądzonej kwoty 269.780,50 złotych, obejmującej obniżenie wartości nieruchomości.

Kwota zasądzonego odszkodowania wobec treści skargi kasacyjnej i uzasadnienia wyroku Sąd Najwyższego w z dnia 21 sierpnia 2013 roku podlega jednak skorygowaniu.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej powódka zasadnie podniosła, że wskutek stwierdzenia nieważności decyzji wywłaszczeniowej stała się na powrót właścicielem nieruchomości gruntowej, przy czym nieruchomość ta została wcześniej zajęta na cele związane z urządzeniem ogrodów działkowych. Tym samym przywrócone prawo własności nie obejmowało naniesień, wymienionych w decyzji z dnia 26 kwietnia 1983 roku w postaci budynków gospodarczych oraz mieszkalnych. W realiach sprawy określenie szkody nastąpiło w oparciu o ustaloną wartość gruntu bez naniesień.

Pod rządami kodeksu cywilnego naprawienie szkody na zapewnić całkowitą kompensatę doznanego uszczerbku, nie dopuszczając do nieuzasadnionego wzbogacenia poszkodowanego. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu swego wyroku podniósł, że w rozpoznawanej sprawie na skutek unicestwienia skutków prawno-rzeczowych decyzji wywłaszczeniowej dochodzone odszkodowanie pieniężne ma charakter uzupełniający, zmierzający do naprawienia całości uszczerbku doznanego przez poszkodowaną w wyniku zdarzenia sprawczego.

W decyzji o przyznaniu odszkodowania za wywłączoną nieruchomość wskazano, że wartość gruntu to kwota 2.963.120 st. złotych. Wyliczone odszkodowanie stanowiło kwotę 4.124.251 złotych, z tym że do wypłaty po odliczeniu podatku spadkowego, gruntowego i (...) przypadła kwota 3.465.452 złote. (kopia decyzji k- 7 akt II C 535/07)

Nie ma sporu co do tego, że naniesienia istniejące na gruncie zostały usunięte, stąd zwrot w tej części nie był możliwy i restytucja w pełnym zakresie nie nastąpiła.

Wartość wywłaszczonej nieruchomości przy obecnym sposobie jej wykorzystania, według cen z końca 2009 roku odpowiada kwocie 690.150 złotych.

Wartość odszkodowania za wywłaszczenie, wypłaconego powódce w kwocie nominalnej 3.465.452 (starych) złotych wynosi po zwaloryzowaniu 420.369,50 zł.

Skoro nie było podstaw do odliczenia od kwoty ustalonej tytułem odszkodowania za zmniejszenie wartości nieruchomości wartości naniesień istniejących w dacie wywłaszczenia, a usuniętych po wydaniu decyzji wywłaszczeniowej to zasadnie powódka wyliczyła, że wartość gruntu w relacji do całego odszkodowania wynosiła 72 %, wartość naniesień 28 %. Z kwoty 420.369,50 złotych 28 % nie powinno więc podlegać odliczeniu. Tym samym kwota 117.703,46 złotych winna być dodatkowo zasądzona na rzecz powódki w ramach odszkodowania z tytułu obniżenia wartości nieruchomości.

W związku z powyższym Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punktach 1 a i 4 w ten sposób, że ponad kwotę 269.780,50 złotych zasądził od Skarbu Państwa-Wojewody (...) 117.703,46 złotych. Kwota ta podlega zasądzeniu z ustawowymi odsetkami od dnia 1 stycznia 2010 roku, bowiem na tę datę Sąd Okręgowy ustalił wartość odszkodowania, co zostało już przesądzone w toku dotychczasowego postępowania.

Na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny nie obciążył powódki kosztami w postępowaniu odwoławczym. Postępowanie odwoławcze powódka wygrała w 5%. Charakter sporu i przebieg postępowania zdecydowały o zastosowaniu i tym razem dobrodziejstwa art. 102 k.p.c., podobnie jak to uczynił Sąd Apelacyjny przy poprzednim rozpoznaniu sprawy.